

ekolisty

informačný spravodaj Priateľov Zeme - SPZ

**Priatelia
Zeme
SPZ**

2 / 2009

téma: Znovupoužívanie

téma: Lokálna ekonomika komún: LETS

Vizionár Igor Chýra zomrel

aktivista Ján Vozár: Niektorí by o mne povedali, že som idealista

ekotipy: Urobte si doma recyklovaný papier

Žiaci z Helcmanoviec pomáhali pri osвете o znečistení Ružinskej priehrady

Obsah čísla 2 / 2009

- 03 . ZAPOJTE SA
- 04 . TÉMA: Znovupoužívanie
- 06 . TÉMA: Lokálna ekonomika komunit: LETS
- 08 . TÉMA: Vizionár Igor Chýra zomrel
- 10 . AKTIVITY
PRIATEĽOV ZEME - SPZ
- 12 . ROZHOVOR: aktivista Ján Vozár: Niektorí by o mne povedali, že som idealista
- 15 . EKOTIPY: Urobte si doma recyklovaný papier
- 16 . VY SA PÝTATE, MY ODPOVEDÁME

Informačný spravodaj Ekolisty

Vydáva:

Priatel'ia Zeme - SPZ, Košice

Adresa:

P.O.BOX H-39, 040 01 Košice
kancelária: Alžbetina 53
tel./fax: 055 / 677 1 677
mob.: 0903 77 23 23
e-mail: spz@priateliazeme.sk
http://www.priateliazeme.sk/spz

Redakčná rada:

Ing. Ivana Machová
Branislav Moňok
Mgr. Katarína Vrabľová
Martin Valentovič
Mgr. Hedviga Mileová
Mgr. Lenka Beznáková
grafická úprava:
Mgr. art. René Říha

Dátum vydania:

jún 2009

Foto na titulnej strane:

autor: Natália Slovinská
Ostatné fotografie, ak nie je uvedené inak, archív Priateľov Zeme.

ISSN 1335-437X

 Vytlačené na recyklovanom papieri

Spoločnosť priateľov Zeme od februára 2005 zmenila svoj názov na Priatel'ia Zeme - SPZ. Spolu s názvom došlo aj k zmene loga - z pôvodného srdca s planétou na kruhový symbol - logo medzinárodnej federácie Priatel'ia Zeme (Friends of the Earth International - FoEI).

Milí priatelia,

prinášame Vám teraz na prahu leta nové číslo Ekolistov. Toto obdobie má v sebe niečo zvláštne. Je to obdobie letného slnovratu. Slnko máme u nás na severnej pologuli najvyššie na oblohe. Možno už posledný neandertálc sedeli spolu s prvými modernými ľuďmi na kopcoch, čo raz nazveme Tatrami a s úctou hľadeli na Slnko. Odvtedy sa úcta k Slnku (ale aj k ostatným prírodným silám) postupne prenášala z národa na národ, z božstva na božstvo, vznikala a zanikala. Dokonca ani kresťania nevedeli odolať a spravili zo slnovratových osláv snečného boha Svaroga obľúbenú svätôjanskú noc.

V dnešnej dobe sa už svätôjanska noc veľmi nenosí a o Svarogovi niečo tuší len pár nadšencov slovanského duchovna. Nevie, či ešte niekto hľadá kvet paprade vo svätôjanskú noc, aby pomocou neho našiel poklad. Viem ale, že mnohí ľudia sú presvedčení, že prirodzeným dôsledkom zániku posvätných rituálov je aj strata úcty k prírode a jej silám. Ľudstvo sa vraj preto stalo nenásytným, chamtivým a že ľudia pre peniaze spravia všetko, vrátane vlastnej pomalej záhuby. Ďalší ľudia zase hovoria, že ľudstvo nikdy nestálo za veľa, len teraz si ľudia vymysleli mocnejšie nástroje. (A títo ľudia sú neviem prečo nazývaní pesimistami.)

Fakt je, že človek spôsobuje ekologické katastrofy minimálne niekoľko tisíc rokov. Aj keď v minulosti to bolo skôr lokálne, na územiach niekoľko tisíc km² a teraz je to v oveľa väčšom rozsahu. Mňa z minulosti najviac mrzí ničenie Stredomoria. Vždy keď sa tam dostanem, a vidím tie holé, skalnaté a kozami obžrané kopce, uvedomím si, že pred pár tisíc rokmi tu boli ozajstné lesy. Prišli ale rôzne civilizácie, z ktorých odkazu s hrdoťou odvodzujeme Európsku kultúru, a zo Stredomoria zmizli stromy, za nimi sa stratili väčšie zvieratá (kto si dnes spomenie,

že aj v Stredomorí žil vlk?), potom z kopcov zmizla aj pôda a dielo skazy dodnes udržujú premnoženékozy. Mám obavy z toho, že korene našej kultúry zanechali také hlboké stopy na prírode. A ako symbolické vnímam, že dnešní ľudia chodia na dovolenku na trosky našich koreňov a nevidia tam zničenú minulosť, ale považujú túto katastrofu za normálnu.

Z toho všetkého mi vychádza, že počiatok neúcty k prírode je hlboko v nás. To ako zapratávame odpadom celú krajinu sa mi zdá byť v nás hlbšie zakorenené ako je európska kultúra. Zdá sa mi to byť prastarý atavizmus zakorenený vo väčšine ľudí. Aj keď vždy tu boli, sú a budú ľudia, ktorí idú proti prúdu, upozorňujú na problémy a na to, že si pílime konár pod vlastným zadkom. Ale pre väčšinu ľudí sú to blázni.

S týmito dvoma skupinami ľudí sa pri našej práci stretávame dennodenne. Tá prvá skupina nás chce presvedčiť, že príroda je tu len preto, aby nám slúžila, a nevedomujú si, ako veľmi sme všetci od tej prírody závislí. (Niektoré vybrané problémy sa opisujú aj v Ekolistoch.) Tá druhá skupina je nám bližšia, cítime sa jej súčasťou.

To, že môžeme pomáhať riešiť problémy spôsobené neúctou k prírode je ale najmä vďaka vám, ktorí nás podporujete či už finančne, dobrovoľnou prácou, alebo aspoň morálne. Chceme sa vám aj touto cestou poďakovať. Tí z vás, ktorí by sa chceli s našou prácou aj filozofiou bližšie zoznámiť, sú vítaní na našom tradičnom Ekotábore (pozdvanú nájdete v Ekolistoch).

Takže milí priatelia, tešíme sa spolu s Vami na leto plné k prírode šetrných zážitkov.

Martin Valentovič

Občianske združenie Priatel'ia Zeme – SPZ vyhlasuje prvý ročník súťaže o najväčší prínos v znižovaní množstva odpadov

Priatel'ia Zeme si uvedomujú náročnosť práce v odpadovom hospodárstve a vážia si ľudí, ktorí tomu venujú dostatok energie a času. Preto sme sa rozhodli, že vaše výsledky práce zviditeľníme a ohodnotíme. Za týmto účelom vyhlasujeme prvý ročník súťaže „3Z“

Súťaž je organizovaná v dvoch kategóriách:

1. Pre obce:

Obec sa do súťaže zapája prostredníctvom porovnania trojročných výsledkov nakladania s odpadom v obci. Súťaž sa vzťahuje na obdobie od januára 2006 do konca decembra 2008.

Základom pri hodnotení bude kvantitatívny a kvalitatívny pokrok, ktorý v sledovanom tomto období obec dosiahla.

2. Pre školy:

Škola sa do súťaže zapája prostredníctvom

vykonaných vzdelávacích aktivít a výsledkov pri nakladaní s odpadmi v škole. Súťaž sa vzťahuje na obdobie školského roka 2008/2009. Základom pri hodnotení budú kvalitatívne a kvantitatívne výsledky, ktoré v sledovanom období škola dosiahla.

Podmienky súťaže:

Do súťaže sa môže prihlásiť každá obec a škola, ktorá vyplní prihlášku a priložený súťažný formulár a zašle ho mailom na adresu spz@priateliazeme.sk, alebo v krajnom prípade poštou na adresu Priatel'ia Zeme – SPZ, P. O. BOX H-39, 040 01 Košice.

Ceny:

Hlavnou cenou bude pre obec alebo školu prestíž a medializácia dosiahnutých výsledkov.

Vítazi jednotlivých kategórií dostanú dar v podobe pamätného remeselného výrobku.

Následne bude z našej strany navrhnutá pre víťazov možná bezplatná spolupráca s obcou formou poradenstva a so školou formou zážitkovej a interaktívnej ekovýchovy.

Ak máte predbežný záujem o zapojenie sa do súťaže, napíšte nám na mail: spz@priateliazeme.sk a my vám včas pošleme informácie a formuláre. Na našej stránke bude súťaž 3Z tiež zverejnená.

Pomôžte dotiahnuť do cieľa petíciu Stop uránu na Slovensku

Petíciu vyjadrujeme nesúhlas s projektmi ťažby uránu na Slovensku, žiadame verejné a podrobné posúdenie vplyvov ťažby ešte pred rozhodnutím o dobývacom priestore. Ak zbierame 100 000 podpisov, prípadom sa podľa zákona bude musieť zaoberať aj Národná rada SR.

Prosím, pomôžte nám do konca júla nazbierať dostatočný počet podpisov. Zbierať podpisy môžete aj tak, že ich necháte v obchodíku, čajovni, čakárni a po čase ich prídete vyzdvihnúť.

Petície si môžete vytlačiť z tejto stránky:

<http://www.priateliazeme.sk/spz/uran-peticia> a poslať nám ich na adresu: Priatelia Zeme - SPZ, P. O. Box H-39, 04001 Košice

Pomôžte nám s Letným ekotáborm

Letný ekotábor sa organizuje tento rok bez čo i len malej podpory grantu. Na vynechanie/zrušenie Ekotábora ale ani nepomyslíme :). Možno má niekto z vás firmu a ste ochotní podporiť sponzorsky Ekotábor. Poplatok za Ekotábor nepokrýva všetky náklady a je tak prístupný aj nemajetnejším ľuďom. Možno má niekto z vás firmu a vedel by materiálne podporiť Ekotábor. Možno niekto z vás chce podporiť túto akciu príspevkom jednotlivca - napr. 15 EUR. Všetkým vám ďakujeme. Údaje našej organizácie sú na prvej strane, pri úvodníku.

Je možná záchrana minerálok vo vratných obaloch?

Skúsme to! V zákone o obaloch ešte stále platí povinnosť pre obchody s predajnou plochou nad 100m² (10x10m) ponúkať aj nápoje vo vratných obaloch. Výhodu vratných obalov, ktoré putujú na naplnenie v priemere 20-40 x, nemusíme azda detailne opisovať. Vďaka nim sa znižuje nielen produkcia odpadov z obalov, ale aj šetrí suroviny, energia na ďalšiu výrobu obalov. Víno, pivo, sirupy, minerálky...ktoré z nich nájdeme vo vratných obaloch? Navrhujeme sústrediť sa na minerálne vody.

1. Navštívte obchod/y s potravinami vo vašom okolí (nie mini obchodíky, ale tie, ktoré majú aspoň 100m², čiže napr. 10x10m, alebo 5x20m). Ak majú v ponuke minerálky v PET fľašiach, pozrite sa, či majú aj vo vratných fľašiach so zálohou (napr. Budiš, Kláštorňa..)
2. Pravdepodobne zistíte, že nemajú a tak sa skúste porozprávať s vedúcim predajne o tom, že porušuje zákon o obaloch a že mu hrozí pokuta zo Slovenskej obchodnej inšpekcie, ak nenapraví stav.

Podľa dohody/resp. nedohody s vedúcim predajne ako posledný krok použite podnet na Slovenskú obchodnú inšpekciu. Podajte podnet vo veci porušovania zákona č. 529/2002 Z.z. o obaloch §3 odsek 8 a uveďte názov, adresu obchodu a tiež skutočnosť, že minimálne minerálne vody vo vratných obaloch v ponuke nemajú. Na stránke www.soi.sk v kontaktoch si zistíte adresu najbližšej SOIky. Dajte nám o tom vedieť.

Park v Barci - ohrozenie pokračuje

V marci nám bolo doručené oznámenie, že Obvodný úrad presunul celú záležitosť výrubu stromov na Magistrát. O pár týždňov - 7. júla bude opäť konanie o výrube stromov. Pokiaľ by mal niekto záujem zúčastniť sa na konaní, môže sa na nás obrátiť.

Medzitým sa podarilo mestu a mestskej časti zmeniť územný plán v prospech investora. Na prokuratúre je niekoľko podnetov za porušenie zákona pri vydaní stanovísk stavebného úradu bez právoplatného rozhodnutia o výrube stromov.

Celú vec okrem nás sleduje aj naša právnička, ktorá podniká právne kroky a je pripravená konať v prípade sporných stanovísk a rozhodnutí.

Petícia spustená vo februári na záchranu parku - 50-60 stromov, namiesto ktorých má vyrásť 5 hviezdčkový hotel, je stále aktuálna.

Táto petícia sa netýka len obyvateľov Košíc, ale všetkých občanov, ktorým záleží na tom, aby zeleň neustupovala developerom a ich stavbám. Stiahnite si petíciu, podpíšte a pošlite nám na adresu. Tu je: www.priateliazeme.sk/spz/barca

ZNOVU MINIsúťaž

Zapojte sa do našej súťaže s odpadovou alebo umeleckou aktivitou, alebo ich kombináciou. Staňte sa inšpiráciou pre ostatných. Možno túto aktivitu robíte automaticky, máte ju naučenú z rodiny, alebo ste ju vymysleli - napíšte nám o nej. Podmienka je, že spôsob/aktivita musí predchádzať vzniku ďalšieho - nového odpadu alebo niečo opravuje, znovupoužíva alebo je to umelecká činnosť využívajúca odpadový materiál. Príkladom môže byť výroba tetrapakovej peňaženky (v minulých Ekolistoch), prelepovanie starých obálok,... Zapojte sa, nebojte sa a inšpirujte ostatných. Výherca získa podľa výberu: DVD Znovuzrodenie lesa (o lesoch bez zásahu) alebo knihu Kouzlo zapomenutého (o využití slamy, prúta, vlny, hlíny, rastlinných farbív)

Podporte práva domorodcov v Peru a chráňte Amazóniu

Peru je svedkom násilných stretov domorodcov a vlády. Peruánska legislatíva povolila ťažbu a intenzívne poľnohospodárstvo v dažďových pralesoch. Domorodí obyvatelia trpia veľkou devastáciou. Podpíšte online petíciu na ochranu prírody a práv Peruánco.

http://www.avaaz.org/en/peru_stop_violence/

Máte webstránku? Poznáte niekoho takého? Pomôžte Priateľom Zeme dostať sa na verejnosť

Staňte sa našim mediálnym partnerom a dajte si na stránku náš banner. My si dáme Vašu stránku do sekcie Pomáhajú nám. Naše bannery si môžete pozrieť na tejto stránke: <http://www.spz.sk/banner/>. Tiež nie je problém vyrobiť nový banner na mieru.

FOTO: MINISUKŇA Z PLASTOVÝCH TAŠIEK: MÓDNA PREHLIADKA ODEVOV Z ODPADU, ZÁKLADNÁ ŠKOLA NA MALINOVSKÉHO UL. V PARTIZÁNSKOM

STOLIČKA PRE DVOCH VZNIKLA SPOJENÍM DVOCH STARÝCH POKAZENÝCH STOLIČIEK. ŠTUDENTSKÁ PRÁCA, STREŠNIA ŠKOLA ÚŽITKOVÉHO VÝTVARNÍCTVA J. VYDRU, BRATISLAVA

REUSE
[znovupoužiť]
RESCUE
[zachrániť]

ZNOVUPOUŽÍVAJ

Najlepším riešením pre zachovanie prírodných zdrojov a zdravia je znižovať odpad a znovupoužívať veci. Snažia sa o to na svete tisícky organizácií a milióny ľudí – tí, ktorí žijú na vidieku a v súlade s prírodou prirodzene a iní v rozvinutých krajinách sa k tomu snažia priblížiť či navrátiť. V USA je viac ako 6000 centier pre znovupoužívanie. Veľa z nich sú centrá pre znovupoužívanie stavebných materiálov, nábytku. Podľa dvoch amerických univerzít v Berkeley a Massachusetts sa dá potenciálne znovupoužiť 2-5% „odpadu“. Smutné je, že napr. na Slovensku je len o niečo väčšia miera recyklácie (5% sa recykluje, 5% sa kompostuje).

Pre porovnanie s recykláciou alebo zneškodnením odpadu má znovupoužívanie veľa pozitív: odstraňuje náklady a energiu na recykláciu, skládkovanie, spaľovanie, konzervuje prírodné zdroje a znižuje znečistenie vrátane skleníkovitých plynov.

Tento článok je viac zameraný na príklady znovupoužívania v praxi a tak sa podme inšpirovať len malou čiastkou z nich:

Na svete sú **školy**, ktoré smerujú k „nula odpadom“. Medzi ich hlavné ciele patrí znižovanie a znovupoužívanie „odpadu“. Na Novom Zélande si stanovili napr. tieto odporúčania znovupoužívania: - každá trieda, kopírovacia miestnosť musí mať krabicu s papiermi popísanými z jednej strany na ďalšie použitie. – obálky sa majú ešte raz využiť nalepením nálepky na adresu. – všetky odpady a obaly

sa využívajú na tvorivé dielne a výtvarnú výchovu. – už pri objednávke si objednávajme veci, ktoré sa dajú znovupoužiť (napr. tonery).

Ďalším príkladom znovupoužívania v praxi je nezisková organizácia L. A. SHARES. Organizácia prijíma dotácie od firiem vo forme starších, niekedy nových vecí a **redistribuje** ich do neziskových organizácií a škôl. Prostredníctvom webstránky si zadajú organizácie a školy profil a potrebu zariadení/vecí, ktoré by potrebovali. Ich požiadavka sa zaznamená do databázy a pracuje sa na jej zladení s darmi od donorov. Následne si žiadateľ príde vyzdvihnúť potrebné veci do jedného z dvoch skladov organizácie L. A. SHARES alebo priamo k donorovi. Od roku 1991 pracovala L. A. SHARES s viac ako 1000 miestnymi firmami a darovala veci v hodnote 80 mil. USD viac ako 2 500 organizáciám v Los Angeles. L. A. SHARES pomohla firmám znovuvyužiť 1000 ton materiálu, ktoré by putovali na skládku.

Organizácia The Reusepeople vychádza z faktu, že stavebný odpad tvorí 25% až 30% priestoru na skládke (údaj z USA). Už viac ako 15 rokov sa architekti a majitelia domov spoliehajú na túto organizáciu, že **znovupoužiteľné a recyklovateľné stavebné materiály** nekončili v spaľovni alebo na skládke. Pomocou rozobratia (namiesto demolácie) budovy, vie organizácia zachrániť až 80% materiálu a ponúknuť ho späť na trh či už prostredníctvom predaja alebo daru. The Reusepeople majú svoje predajné sklady. Majú ponuku rôznych komponentov:

dvere, dlažba, okná, tehly, svietidlá. V USA je množstvo takýchto organizácií, možno aj preto, lebo sú podporované daňou na znovupoužívané materiály, ktorá poskytuje rýchly návrat investícií (napr. na rozobratie).

Zaujímavou organizáciou je aj Resource Center v Chicagu. Pri príležitosti Dňa Zeme tohto roku v apríli usporiadali umelecký večer – Recreate. Účastníci si vyrobili vlastné umelecké diela – sochy, obrazy použitím nájdených predmetov. Účastníci boli vedení profesionálnym umelcom a vyrobili si 100% **znovupoužitú umeleckú diela**, ktoré si zobrali domov. Mesto poskytlo občerstvenie a jeden pivovar tiež podporil akciu.

Jedným z programov Resource Center je program **Jedlo** s cieľom znížiť množstvo jedla, ktorým sa plytvá. V spolupráci s potravinami a reštauráciami zbiera organizácia jedlo, ktoré nechcú predávať z dôvodu doby trvanlivosti, nadbytku v sklade, mechanického poškodenia. Typické dary sú neforemné konzervy, ľahko potlčená zelenina, deň starý chlieb. Jedlo sa následne rozdáva chudobným ľuďom a bezdomovcom. Títo ľudia prevažne žijú „na konzervách“ a privítajú čerstvé jedlo. Čo odlišuje Resource Center od podobných organizácií je, že sú rýchli a flexibilní – jedlo nie je skladované, prebaľované a hneď v ten deň je darované. Tiež organizácia berie jedlo aj od malých potravín – napr. len po jednej krabici chleba, ale spolu je to slušné množstvo.

KREATÍVNY SKLAD PRE ZNOVUPOUŽÍVANIE V CHICAGO
 HTTP://WWW.RESOURCECENTERCHICAGO.ORG

Ľuďi kurzy starania sa o svoj bicykel, opráv bicykla, tuningov. V rámci programu je prevádzkovaný bicyklový obchod s bazárom.

Zaujímavá firma vznikla v Estónsku: Grenius - to je skratka pre Green (zelený) a Genius (geniálny). Partia troch ekologicky zmysľajúcich študentov si pred rokmi povedala, že to, čo iní považujú za odpad, sa dá znovu využiť a speňažiť. Zo začiatku to bol koniček, ktorý počas pár rokov prerástol v podnikanie. Traja muži zistili, že nielen v Estónsku sa nájde veľa ľudí, ktorým záleží na životnom prostredí. Jedným z produktov firmy Grenius je peňaženka vyrobená z Tetrapacku (na výrobu korej, alebo podobnej) bol návod v Ekolistoch 2/2008). Hlavným hitom tejto trojice sú však **tašky z plagátov**, billboardov – takých pevných, pogumovaných, odolných. „Reklamné spoločnosti nám dávajú už nepotrebné billboardy a my si potom vyberieme farebne najzaujímavejšie časti a tie pretvoríme na tašky cez rameno“, prezrádza veľmi jednoduchý výrobný proces Ajive Herja a ukazuje dva hlavné typy tašiek. Plagát je veľmi dobrý materiál, tvárny, odolný proti vode, ohybu, poškodeniu. Vydrží roky. Presvedčiť ľudí z reklamných agentúr, aby trojici venovali nepotrebné billboardy nebolo ževraj zložité. Skôr si klepali na čelo a prvý krát počuli, že sa z toho dá vyrobiť taška. Tašky z odpadových materiálov si prevažne kupujú mladí ľudia, najobľúbenejšia je verzia pre notebooky. Každý kus je originál, stojí okolo 50 EUR. Na obyt idú výrobky z predvolebných kampaní. Malá dielňa v Taline vyrobí mesačne tak 100 tašiek. Získali aj dotáciu z európskych fondov. Ak chcete vidieť design znovupoužitých produktov, pozrite si web www.grenius.com

FOTO: PET BASKETBAL, AUTOR JÁN RIDEG,
 AUTOR FOTOGRAFIE, ZDROJ: [HTTP://ACELOVA.BLOG.SME.SK](http://ACELOVA.BLOG.SME.SK)

Ďalším programom Resource Center je **Kreatívny sklad pre znovupoužitie**.

V rámci programu sa zbierajú prebytky, nepodarky a vedľajšie produkty, ktoré obchod a priemysel považuje za odpad a následne sa venujú ako výučbové a umelecké predmety. Donori sa môžu zbaviť týchto vecí zadarmo, vyčistiť si sklady a podporiť zaujímavé projekty. Prijemcovia sú školy v Chicagu, kultúrne centrá, sociálne zamerané organizácie, letné programy, múzea, aj inividuálni umelci. Prijemcovia by si predmety nemohli dovoliť kúpiť. Kreatívny sklad je veľmi perspektívny program, ktorý chce vytvoriť pre učiteľov, umelcov online databázu vecí v sklade a tiež zabezpečiť mobilnú službu, ktorou by sa dodali veci priamo do školy.

Resource Center má tiež program **Bicykle**, kde realizuje komunitné aktivity – organizuje pre miestnych

Letný Ekotábor Priateľov Zeme

pre mládež a dospelých

Pozývame vás, vašu rodinu, známych na tradične zelený a výborný Ekotábor

KDE: bylinková farma na Odorici

prístup z Levoče alebo Spišského Hrhova

KEDY: od 25.7. do 2.8.2008

Praktická pomoc

...doobedu (okrem výletov, nedele) práce užitočné pre miestnu komunitu a krajinu – napr. zber, sušenie, rezanie liečivých rastlín, kosenie, pletie, rúbanie dreva

Zaujímavé prednášky a diskusie

...spríjemnia niektoré večery. Pozvané budú najmä osobnosti ekologického života. Plánované témy sú: lesný ekosystém, ekopolnohospodárstvo a bylinky, odpady a konzum, materstvo, feng šuei / ekodomy, Rómovia, Tradičné a netradičné remeslá...

...na väčšinu dní budú pozvaní remeselníci, od ktorých sa budete môcť naučiť tradičné remeslá. Naučiť sa budete môcť hmčiarstvo, nekruhové hlinené techniky, slamené ozdoby, výroba recyklovaného papiera, zdobenie fliaš rôznymi technikami, výroba košíkov zo starého papiera...

Iné

2 celodenné výlety, jazda na koňoch, živá hudba, cvičenie, hry, návšteva festivalu Hrhovské čudá s výborným hudobným programom ...

Nezabudnite si priniesť

Spacák, karimatku, pracovný odev a rukavice, misku na jedenie, príbor, pohár, nôž (na vyrezávanie lyžičiek), lupu, gorálky (kto chce na drotárstvo), vhodnú obuv, pršíplášť, kto chce stan...

Cena: 60 EUR / 1 800 Sk celý tábor (8 EUR/240 Sk/deň), pre členov Priateľov Zeme – 53 EUR / 1 600 Sk celý tábor (7 EUR/190 Sk/deň)

Deti do 3 rokov zdarma, deti do 7 rokov majú 50% zľavu, deti nad 7 rokov platia ako členovia. V cene je zahrnutá celodenná strava, časť organizačných a materiálových nákladov.

Ubytovanie: vo vlastných stanoch alebo v drevenej stodole.

Na Ekotábor sa prosím prihláste **vopred**. Záujemcovia mladší ako 15 rokov sa môžu tábora zúčastniť len v doprovide rodičov alebo staršej osoby. Je tiež možné prísť len na niekoľko dní. **Prihlášky – do 23.7.** Viac informácií:

Priatelia Zeme - SPZ

Tel.: 055 / 677 1 677, 0903 77 23 23,
 e-mail: machova@priateliazeme.sk,
www.priateliazeme.sk/spz

Zdroj: Internet

Lokálna ekonomika komunit

LETS

Skratka LETS (Local Exchange Trading System) znamená systém miestneho výmenného obchodovania.

Nápad vytvoriť takýto systém sa zrodil v Kanade pred dvadsiatimi rokmi. Michael Linton, psychoterapeut, žil v oblasti, kde po krachu továrne nastala hromadná nezamestnanosť. Jeho klienti sa dostali do veľkého stresu. Potrebovali jeho služby, nemali však peniaze. Aj Michael však potreboval predmety dennej spotreby a remeselnícke práce. Prítom v mestečku žili kvalifikovaní remeselníci a živnostníci. Jediné, čo nemali, boli peniaze. Vtedy dostal Linton zaujímavý nápad: Prečo nezaviesť „lokálnu menu“, tak ako v Rakúsku po 1. svetovej vojne? Keď je možné medzinárodne obchodovať s tzv. petrodolármi, prečo analogicky nepoužívať lokálne peniaze. LETS sa rozšíril do viacerých krajín Európy, najúrodnejšiu pôdu však našiel v Anglicku. V súčasnosti tam funguje v okolo 400 systémoch približne 15 tisíc ľudí. Manchesterský LETS patrí k najväčším, má približne 400 členov. (údaj z roku 2002)

Skutočné bohatstvo komunit je v ich schopnostiach a prostriedkoch, nie v množstve peňazí, ktoré majú. LETS povzbudzuje talent a iniciatívu, pomáha rozširovať vaše pole pôsobnosti. Skúsenosti ukazujú, že členovia nemajú iba úžitok z obchodu, ale hlavne sú rešpektovaní ako ľudia. Prostredníctvom LETS sa ľudské komunity stávajú znova komunitami, kde žijú ľudia, nie výrobné prostriedky či segmenty predaja.

LETS pomáha riešiť problém miest ako je Manchester, kde existujú bohaté a chudobné oblasti. Peniaze priťahujú peniaze. Nikto nechce investovať do chudobných štvrtí. Bohatí sú bohatší a chudobní chudobnejší. LETS podporujú nie kde aj obce, lebo pomáhajú rozvoju. V Manchestri bol LETS spustený koncom roku 1992. Rýchly rast členstva a obchodu z neho urobili jeden z najúspešnejších lokálnych systémov vo svete.

Ako LETS funguje

Účastníci vložia do katalógu ponuku svojich schopností a tovarov. Lokálna mena používaná v Manchestri sa nazýva bobbin (nemá fyzickú podobu, tá by bola nezákonná). Každý člen vlastní šekovú knižku, kam sa zaznamenávajú všetky transakcie. Začína sa s nulou. Úver je neobmedzený a neexistuje penalizácia za negatívnu bilanciu. Čím viac sa obchoduje, tým viac všetci získavajú.

Skupiny využívajúce LETS majú rôzne možnosti, ako ohodnocovať jednotky svojej meny. Optimálne je viazať jednotku s národnou menou. 1 bobbin sa teda rovná 1 libre. Za službu sa udeľuje napríklad 6 bobbinov za hodinu. Niekedy možno použiť kombináciu bobbin, libra. Variantov je mnoho, záleží len od členov, pre aké hodnotenie a riešenia sa rozhodnú.

Ľudia väčšinou sami rozhodnú, ako ocenia svoju prácu alebo výrobok. Obchodujúci sa zväčša navzájom poznajú, a tak vedia, čo môžu žiadať. Cena je prirodzene iná pre ľudí, ktorí práve stratili prácu alebo zakladajú rodinu. Organizačná skupina nezasahuje

do obchodovania, celá zodpovednosť sa prenáša na členov. Akonáhle je práca hotová (tovar predaný), vypíše sa šek na dohodnuté množstvo bobbinov. Tento šek sa pošle do centrálného registra. Táto „kancelária“ vydáva vyhlásenia, obnovuje a spresňuje zoznam ponúkaných služieb. Systém je bezúročný, čo rieši mnoho problémov pre ľudí, ktorí si chceli požičať peniaze. Bobbin je iba pomocníkom pri sprostredkovaní, nie cieľom transakcie. LETS umožňuje nahliadnuť do účtov ostatných, čo funguje ako prevencia, aby ľudia dlhodobo nemíňali viac, ako zarábajú.

Každému napadne, že LETS sa dá ľahko zneužiť. Jednoducho brať bez toho, aby som dával. Systém však pozná „bezpečnostné opatrenia“, ako na takéhoto chytráka prísť. Praktické skúsenosti hovoria, že paraziti sa do systému málokedy zapoja. Akonáhle prijmate od LETS, musíte byť aktívny. Na LETSe je sympatické, že je založený na vzájomnej dôvere účastníkov. Do LETSu možno ďalej zapojiť aj starostlivosť bez protihodnoty. Komunita môže dobrovoľne podporovať pasívnu bilanciu ľudí, ktorí potrebujú pomoc (starí alebo chorí ľudia, rodiny s deťmi ...).

Ide predsa v prvom rade o návrat k ľudskosti. Ak sa rozhodnete zorganizovať charitatívny LETS, nikto vám v tom nezabráni. Pomocou LETSu možno podporovať vzdelanie, starostlivosť, kultúru či jednoducho obchod komunity.

Maleny - dá sa to

Maleny, malé austrálske mestečko leží asi 80 km severne od austrálskeho Brisbane. Z bývalého farmárskeho strediska, zameraného na výrobu masla, v sedemdesiatych rokoch zdaniivo predurčeného na pomalý úpadok a vysťahovanie sa vďaka alternatívne zameraným novousadlíkom z veľkomiest stalo pulzujúce živé spoločenstvo s unikátnymi sociálno-ekonomickými postupmi.

Jedna zo sťažností medzi novousadlíkmi bola, že na miestnom trhu je malý výber potravín. Začiatkom roku 1979, na návrh Lorny Wilsonovej, ktorá prišla z USA, kde bola členkou potravinového družstva, sa zvolalo stretnutie. Napriek počiatkovej neistote bol nápad s potravinovým družstvom prijatý. Skupina troch mužov a troch žien, sa podujala pracovať na jeho založení. „Chceli sme jesť šošovicu, hnedú ryžu a čerstvú zeleninu, nie všelijaké konzervy ponúkané supermarketom,“ vysvetľuje Tildenová. „Na prvom stretnutí koloval papier, na ktorý ľudia zapísali, čo jedia a to sa stalo potom základom nášho zoznamu potravín.“

Rozhodnutie naplniť potreby skupiny založením družstva a nie bežného súkromného podniku bolo dôležité pre to, čo nasledovalo. Odvážne rozhodnutie skupiny bolo aj to, že si prenajali obchod na hlavnej ulici, čo umožňovalo nakupovať aj iným ľuďom. Zhromaždilo sa menšie množstvo kapitálu predajom podielov, vybavenie bolo získané darom a začiatkom roku 1980 bol obchod otvorený s Jordan ako manažérkou. Pomaly začali nosiť prebytky na predaj aj miestni ľudia, a po roku bol obrat dostatočný na to, aby ostalo aj na mzdu. „Niektorí z miestnych sa zapojili takmer okam-

žité, šťastní, že majú miestny odber pre svoje vajička a zeleninu,“ hovorí Tildenová. Jeden z nich, George Cassells, v tom čase šesťdesiatnik, sa stal finančným manažérom. To pomohlo premostiť priepasť medzi novými obyvateľmi Maleny a starými, ktorí ich brali ako hipíkov..

Keď sa Jordan vrátila z permakultúrnej konferencie v Tasmánii v roku 1983 s nápadom založiť družstevnú záložňu, aby sa „recyklovali“ miestne úspory, bola úroveň všeobecného nadšenia taká vysoká, že sa záložňa otvorila už o päť mesiacov a počas prvého dňa bolo do nej vložených 55 000 austrálskych dolárov. Tri roky neskôr už operovala s viac ako miliónom dolárov. V roku 1993 mala 2500 členov a finančne podporila 33 nových podnikov, čo vytvorilo spolu 78 nových pracovných príležitostí. Medzinárodne známa permakultúrna obec Crystal Waters, ktorá leží neďaleko Maleny, tiež využila jej služby.

„Družstevná záložňa je krvným obehom komunity“, hovorí Jordan. Veľa ľudí, ktorí si z nej požičali, by nebolo dostalo úvery z iných zdrojov. Časť ročných ziskov je prevedená do fondov na environmentálnu a kooperatívnu výchovu. Tiež existuje fond komunitného rozvoja, o ktorého prerozdelení rozhodujú členovia a fond komunitnej pomoci, ktorý má ľuďom pomôcť v núdzi - napríklad v prípade požiaru alebo úrazu, bez ohľadu na to, či postihnutý človek je členom družstevnej záložne, alebo nie.

V roku 1987 sa Malenčania cez permakultúrne hnutie dozvedli o experimentoch Michaela Lintona z LETS systémami. Jordan si zaplatila cestu do Kanady, aby videla, ako fungujú. Výsledkom jej cesty bolo, že v Maleny sa otvoril prvý austrálsky LETS systém (v októbri 1987). „Rozbehlo sa to rýchlo, ľudia boli na to pripravení“, hovorí. „Na konci roku 1995 mal systém 800 členov, z ktorých 500 obchodovalo pravidelne. Mesačný obrat bol 25 000 Bunyasov (mena je pomenovaná podľa miestneho druhu borovice). „LETS nie je iba silný ekonomický nástroj, ale aj úžasný sociálny,“ hovorí Jordan. „Starí ľudia sa často cítia osamelo. Majú zabezpečené príjmy na prežitie, no nerobia nič pre to, aby mali život dôstojnejší. Cítia sa byť neužitoční, pretože, hoci majú za sebou život plný skúseností, nevedia, ako ich odovzdať ďalej mladým ľuďom. LETS to celé mení. Dovoľuje starším vyučovať svoje zručnosti a potom si najatť energických mladých ľudí na fyzickú prácu.“

V rokoch 1988 a 1989 bolo založených niekoľko ďalších spoločných podnikov - napr. podnik pre zber, triedenie a recykláciu komunálneho odpadu, ktorý funguje v spolupráci s miestnym zastupiteľstvom. Ďalší - Mountain Fare - pripravuje ženy, ktoré nemajú pracovné skúsenosti. Začínal ako podnik pre pestovanie a predaj bylín, no potom sa preorientoval na mrazenie a dodávanie potravín. Všetky tieto aktivity napomohli tomu, že Queenslandská vláda poskytla kapitál na premenu starej družstevnej továrne na výrobu masla, ktorá bola uzatvorená od roku 1978, na priestory pre malé, začínajúce podniky. Okrem iných tam sídlia aj výrobcovia biopotravín. Podniky zdieľajú administratívne služby. Koncom roku 1995 fungovalo v Maleny 18 spoločných podnikov, ako posledná vznikla obecná rozhlasová stanica.

Alternatívne Maleny majú však aj svoje problémy: rozširujúca pravicová zabránila znovuzvoleniu Jordan do miestneho zastupiteľstva. Cestovný ruch zabezpečuje množstvu Malenčanov príjmy. Myšlienka, že mesto by malo svoju závislosť na vonkajšom svete radšej obmedzovať, ako zvyšovať, je stále cudzia pre väčšinu obyvateľov.

DRUŽSTEVNÁ ZÁLOŽŇA V MALENY

„Ľudia si vo väčšej miere neuvedomujú ani to, že je dobré nakupovať miestny tovar“, hovorí Sheppard. „Sme iba na polhodinku jazdy od pobrežia, kde veľké obchody ponúkajú široký výber tovaru.“ Ale aj vo vnútri alternatívneho sektora je stále veľa práce. „LETS systém je len okrajovo užitočný. Nemá žiaden vplyv na zabezpečovanie základných potravín. Takisto je problém zohnať remeselníkov na stavby, ktorí by pracovali za Bunyase, pretože majú dostatok práce za národnú menu.“. Navyše, efektívnosť družstevnej záložne ako prostriedku zmeny je limitovaná jej malou veľkosťou. Má iba 7 alebo 8 miliónov dolárov kapitálu, čo obmedzuje výšku pôžičiek na domy na 50 000 dolárov, pričom tie občas stoja až 70 000 dolárov“, hovorí.

Zlaté pravidlá pre úspešný komunitný ekonomický rozvoj:

- Majte širokú základňu štruktúry
- Začnite v malom, so schopnosťami a zdrojmi dostupnými vo vnútri komunity. Lepší je malý úspech ako veľký nezdar.
- Dajte na skúsenosti iných ľudí. Nieкто zo skupiny nech sa venuje istý čas tomu, aby sa učil „zapracovaním sa“ v podobných podnikoch, aj keby to malo znamenať cestovanie.
- Vybudujte systém vzájomnej podpory vo vnútri organizácie a medzi organizáciami.

Tento posledný princíp je vlastne kľúčový v tom, čo dosiahli spoločné podniky. Každý z podnikov, vrátane potravinového družstva, môže prosperovať komunite ako celku len obmedzeným spôsobom, bez ohľadu na to, akú veľkosť dosiahne. Avšak, keď už raz funguje niekoľko organizácií, môže sa vyvinúť medzi nimi súlad tak, že každá bude prispievať k úspechu ďalších.

„Posledných dvadsať rokov je v Maleny obdobie rýchleho nárastu obyvateľstva a ekonomickej zmeny. Spoločné podniky predišli tomu, že ľudia získali pocit bezmocnosti, alebo že stratili zmysel života. Podniková štruktúra, ktorá tu je, dáva ľuďom silu. Výsledkom je napríklad aj to, že keď tu bol otvorený „Red Rooster“ (podnik austrálskej siete rýchlostravovacích zariadení), boli sme schopní do značnej miery presadiť svoje požiadavky ohľadom sociálnych podmienok pre ich zamestnancov a celkového spôsobu ich fungovania“, hovorí Tildenová

Ale spoločné podniky by neprosperovali a neprežili aj napriek vzájomnej podpore bez neoceniteľnej dobrovoľníckej neplatenej práce. „Potreba dobrovoľníctva charakterizuje všetky Malenské spoločné

POKRAČOVANIE ČLÁNKU NA NASLEDUJÚcej STRANE -->

Chcete niekoho obdarovať zaujímavým darčekom?
Chcete si prečítať knihu, ktorú bežne nekúpite?
Chcete si kúpiť eko - tieľko na horúce leto?
Chcete podporiť slovenských remeselníkov?
Chcete podporiť Priateľov Zeme?

Objednajte si niečo
z našej distribúcie:

<http://www.priateliazeme.sk/spz/distribucia>

podniky - „niektoré viac, niektoré menej, ale hlavne v začiatkoch,“ hovorí Tildenová. Členovia sú tiež posmeľovaní k tomu, aby pomáhali bezplatne a tým udržiavali ceny na konkurencieschopnej úrovni. „Niektorí ľudia sa pýtajú, či sa spoločné podniky dajú považovať za ekonomicky nasledovateľné, keď sa musia spoliehať na prácu dobrovoľníkov, ale ako je nasledovateľnosť definovaná v podnikaní, ktoré sa snaží byť ekologicky udržateľné a sociálne spravodlivé v trvalo neudržateľnej a sociálne nespravodlivej svetovej ekonomike?“

V Maleny majú aj školu vytvorenú podľa princípov Sudbury Valley School v Spojených štátoch. Škola je určená pre žiakov vo veku od štyroch do devätnástich rokov, ale mimo školských hodín aj pre dospelých. Každý deň sa žiaci rozhodnú, čo sa počas neho naučia.

„Hĺbka a rozsah komunity v Maleny je úžasný. Vázb a ľudí k ideálom a ich praktické uplatňovanie, spolu s úrovňou všeobecnej podpory, ktorá tu je, je veľmi povzbudivá. Pomáha mi to hýbať sa vpred, aj keď je cesta trochu hrboľatá,“ napísal Derek na jeseň roku 1995 v miestnom časopise, ktorý je mimochodom tiež spoločný podnik.

„Maleny toleruje rozdiely v ľudskom správaní a je znamenitá aj kvôli svojim podporným mechanizmom,“ povedal mi. „Ak máš plán a predložíš ho komunite, dostaneš podporu, väčšinou morálnu, zrealizovať ho.“ Skrátka Maleny je miesto, kde sa ľudia navzájom učia, rozširujú svoje schopnosti a naplňujú ideály tým, že na seba navzájom pozitívne vplyvajú. Čo viac môžete očakávať od svojho domova? „Maleny nie je ničím zvláštne,“ hovorí Jill Jordanová, „je to iba výsledok postupu, ktorý môže byť zopakovaný kdekoľvek.“

Za Priateľov Zeme - SPZ by sme len dodali: lokálne ekonomické a sociálne systémy popísané vyššie majú nielen veľký sociálny, psychologický dopad na komunitu, ale aj ekologický. Za každou činnosťou, aktivitou v tomto článku môžete (keď sa zamyslíte), nájsť množstvo ušetrených prírodných zdrojov, energie, menej odpadov, menej obalov, menej skrytých obalov (kt. vzniknú pri preprave cez pol planéty), menej chemických látok.

Autori: Daniel Szabo, Jana Rizmanová,
Richard Douthwaite,
preklad: Mirec Ka šiak
Zdroje: Fénix
www.kruhzivota.sk

autor fotografie: Juraj Lukáč

Vizionár Igor Chýra zomrel 8. mája 2009

Igor Chýra žil v Zaježovej od roku 1991. Bol jednou z kľúčových postáv pri vzniku ekokomunity na Zaježovej, spoluzakladal tu prakticky všetky komunitné projekty. Jeho najväčším projektom bol riešenie zberu triedeného odpadu v Pliešovciach a okolitých obciach. Väčšina dnešných „odpadových“ ľudí z tretieho sektora začínalo s odpadmi (a aj s inými ekotémami) diskusiou s Igorom a praktickou pomocou v „recyklačku“ v Pliešovciach.

Milý Igor,

už bohužiaľ nie si medzi nami a ja som si zobral na seba nie najľahšiu úlohu. Napísať niečo o tebe, tak aby som ťa aspoň trochu predstavil ľuďom čo ťa nepoznajú a už bohužiaľ nespoznajú. Ako si ťa pamätám, nechcel si aby ťa ľudia obdivovali ako nejaký idol. Tím si ich obdiv, vysvetľoval, že nerobíš nič čo by nemohli robiť aj oni. A bolo veľa vecí, v ktorých mohli a môžu pokračovať v tvojich šľapajach. Bol si skrátka ten, kto hľadel dozadu na našich predkov, ale aj dopredu na našu udržateľnú budúcnosť. Zároveň si patril k ľuďom, ktorí sa snažili žiť svoje idealistické predstavy. Preto sme sa rozhodli zverejniť jeden tvoj starší rozhovor (z Kruhu Života) o jednom z tvojich idealistických a predsa zhmotnených projektov. LETS systém na Zaježovej. Myslím, že z neho ľudia o tebe mnohé pochopia, ale aj budú mať možnosť sa inšpirovať.

KEDY VZNIKOL NÁPAD ROZBEHNÚŤ LETS SYSTÉM NA ZAJEŽOVEJ?

Už asi tri roky sme mávali (ľudia, ktorí sa prisťahovali na Zaježovú s istými hodnotami a kvôli nejakým cieľom v živote - „novolazníci“) raz mesačne stretnutia. Debatovali sme o tom ako sa komu darí a kto čo potrebuje. Bolo to asi 10 ľudí.

Postupne sa prisťahovávali ďalší ľudia. V istom momente, začiatkom tohoto roku vznikla potreba rozprávať aj o škole a výchove detí (jedna rodinka má dcéru, ktorá bude na budúci rok školopovinná). Z úvah nad alternatívnym školstvom a výchovou vzniklo jediné riešenie - znovu zaľudniť Zaježovú a obnoviť tu školstvo. Spravili sme stretnutie, na ktoré prišli novolazníci a potencionálni prisťahovalci (okolo 20 ľudí) a húpali sme ako na to. To bolo v apríli.

Dohodli sme sa na pravidelných stretnutiach, na ktorých sa budeme snažiť predebatovať všetko čo musíme postupne urobiť, aby sme vytvorili fungujúcu „obec“, ktorá by bola maximálne sebestačná a zabezpečovala by všetky funkcie, ktoré k obci patria (úvodzovky pri sluve obec sú preto, lebo naša obec nepokrýva len katastrálne územie Zaježovej, ale aj širšie okolie - Častobrezie, Pliešovce, V. H. Kalinku). Spísali sme témy. Na prvých dvoch miestach boli témy LOKÁLNA EKONOMIKA a VONKAJŠIA EKONOMIKA (tj. práca za národnú menu). Uvedomili sme si totiž, že bez istého fungujúceho systému ďalší ľudia do neistoty neprídu.

Na ďalšom stretnutí sme začali preberať lokálnu ekonomiku a vtedy pri preberaní rôznych modelov vzájomnej bezpečnej výmeny sme sa dohodli, že ustanovíme LETS. Písal sa koniec apríla 1999. Na ďalšom stretnutí sme dohodli jednotku (JEŽ, JEŽKO, keďže sme Zaježová), ktorá bola odvodená od hodiny práce (hodina nepodlieha inflácii), takže 1 hodina=1 JEŽ. Dohodli sme tiež pravidlá fungovania, uloženie katalógu (účtovnej knihy - Ježovníka), spôsob účtovania atď. No a na ďalšom stretnutí koncom mája sme odobrili spoločenskú dohodu o LETS a podpísali ju. Avšak obchody už bežali prakticky od apríla podľa istých dohôd.

KOLKO LUDÍ JE V SÚČASNOSTI ZAPOJENÝCH DO LETS-SU NA ZAJEŽOVEJ?

Do LETS je zapojených asi 17 ľudí, tých čo podpísali dohodu.

AKO TO TEDA FUNGUJE V PRAXI?

V praxi to funguje tak. Pozriem do katalógu, kto čo potrebuje a na budúcom stretnutí, alebo pri nejakej návšteve sa toho človeka opýtam, akú má predstavu o požadovanej službe a kedy ju potrebuje. Dohodneme sa na termíne, po vykonaní služby dostanem od neho lístok s podpisom, dátumom, opisom služby a počtom jednotiek, ktoré sa majú z jeho konta odpočítať a na moje pripočítať. Pri stretnutí potom odovzdám zozbierané lístočky a človek, ktorý vedie stav účtov - „hospodár“ na moje konto pripíše a z iných odpíše daný počet jednotiek.

Keď službu požadujem, tiež sa dohodnem s ľuďmi, kedy mi môžu prísť službu vykonať (napríklad oprava strechy, oprava komína, pečenie chleba, pomoc v záhrade atď.). Keď mi ju vykonajú, tak im dám lístok s mojím podpisom a jednotkami, ktorý odovzdajú hospodárovi.

Hospodár zapíše do Zaježovníka nový stav konta ľuďom, ktorí obchod uskutočnili. Súčet + a - v Zaježovníku musí byť stále nula. Raz za mesiac to hospodár prekontroluje.

Keď mám čas a chuť niekomu pomôcť, tak prídem za ním, lebo viem, že potrebuje práce poľnohospodárskeho charakteru alebo pomoc na gazdovstve napríklad na 3-4 hodiny a pomôžem im. Popripade viem, že niekto prijme potravinové prebytky alebo potrebuje nejakú vec, tak ju zadovážim a donesiem mu ju. Je to dobrý dôvod k návštevám a tiež k podebatovaniu. Najväčší obchod doteraz bol za 400 Ježov - výroba okien na Pastiereň.

AKÉ DRUHÝ PRÁČ, TOVARU, POMOCI A ZRUČNOSTI SÚ NAJPONÚKANEJŠIE A NAJŽIADANEJŠIE?

Keďže sme na lazoch, tak najčastejšie ponúkané a potrebné činnosti sú manuálna pomoc na gazdovstve (opravy domov, práce na záhrade, na poliach, práca s drevom a podobne), poľnohospodárske

produkty (zelenina, ovocie, mlieko, syr - prebytky). Špeciálne činnosti, ktoré sa vykonali boli stavba pece, výroba dverí, výroba okien, omietanie izby, vyťahovanie dreva z hory s pomocou koňov.

AKÉ SÚ VÝHODY LETS SYSTÉMU - BEZPEŇAŽNEJ EKONOMIKY, OPROTI PEŇAŽNEJ EKONOMIKE, KTORÁ JE V SÚČASNOSTI NAJROZŠÍRENEJŠOU FORMOU OBCHODOVANIA?

Najväčšou výhodou oproti peňažnej ekonomike je: nepotreba národnej meny, teda vlastná mena, ktorá nepodlieha inflácii (jednotka je krytá prácou, ktorej hodnota sa nemení) a nie je predmetom špekulácií, neexistencia úrokov, možnosť vzájomých ústnych dohôd, posilňovanie sociálnych kontaktov a sociálny charakter obchodovania. LETS prispieva k stmeleniu pospolitosti a k utuženiu vzťahov medzi ľuďmi, teda úplný opak oproti peňažnej ekonomike.

DO AKEJ MIERY BY MOHLI TAKÉTO LETS SYSTÉMY NAHRADIŤ DNEŠNÚ PEŇAŽNÚ KAPITALISTICKÚ EKONOMIKU?

Miera je závislá od ľudí a od ich túžob a potrieb. Ak nebudú potrebovať zbytočnosti a budú potrebovať len základné veci pre život, tak miera tvorby a možností LETS systémov je veľká.

S ČÍM BOLI NAJVÄČŠIE PROBLÉMY PRI ZAKLADANÍ LETS SYSTÉMU NA ZAJEŽOVEJ?

Problémy boli len pri stanovení jednotky. O čo by sa mala opierať - o peniaze alebo o niečo prirodzené, čo nepodlieha inflácii (napríklad kilo mrkvy bude aj o 20 rokov kilo mrkvy). Tiež je ťažké pre ľudí zvyknutých na peniaze a na ohodnocovanie vecí a svojej práce peniazmi prejsť na iné počítanie.

Ustanovili sme jednotku JEŽ. 10 JEŽOV je hodnota hodiny práce. Pretože systém má sociálny charakter, nepozera sa veľmi na to, či niekto robí intenzívnejšie, pomalšie alebo či je niekto fyzicky silnejší či slabší (ženy, muži). Všetko je vždy založené na dohode medzi účastníkmi obchodu. Stáva sa často, že sa robí viac hodín, ale napíše sa menej. Dôležité sú okolnosti a širšie súvislosti celej veci.

Problémom je zatiaľ aj to, že je nás málo a máme všetci nejaké zamestnanie a to bráni, aby sme viac času mohli venovať lokálnemu obchodovaniu. Niekedy obrat v obchodovaní za týždeň je nízky, ale situácia sa postupne zlepšuje (na poslednom stretnutí bolo veľa nových potrieb a práce dost pre 6-8 ľudí na 4 dni).

PLÁNY DO BUDÚCNOSTI, ČO BY STE RADI ZMENILI A ZLEPŠILI NA FUNKOVANÍ LETS SYSTÉMU U VÁS?

Plány do budúcnosti - skvalitňovať a rozširovať systém, zapojiť nových ľudí a časom aj starousedlíkov, ak budú mať záujem.

Vďaka za rozhovor, nech sa darí.

(OTÁZKY PRIPRAVIL A SPRACOVAL MATÚŠ RITOMSKÝ. ROZHOVOR BOL PÔVODNE UVEREJNENÝ NA WWW.KRUHZIVOTA.SK ĎAKUJEME ZA DOVOLENIE HO POUŽIŤ.)

Aprílové informačné stánky

S kompletným informačným stánkom sme sa predstavovali na najväčšej ekologickej výstave PRO-EKO v Banskej Bystrici 21. - 24. apríla 2009.

Na stánku sme mali panelovú výstavu, ukážku nádob na triedený zber, štiepkač, knižnú distribúciu, kompostovací zásobník. Účastníci výstavy, ale aj starostovia sa informovali na stánku o triedenom zbere, zhodnocovaní odpadov, domácom a komunitnom kompostovaní, možnostiach ekologickejšieho života. Zúčastnili sme sa ako lektori konferencie organizovanej v rámci výstavy a usporiadali sme pre deti viacerých základných škôl eko-hry a súťaže v parku pri výstavisku.

Popri výstave PRO-EKO sme paralelne na Deň Zeme organizovali informačný stánok v centre Banskej Bystrice. Taktiež zorganizovali naši aktivisti informačné stánky ku dňu Zeme v týchto mestách: Bratislava, Nitra, Prešov, Košice. Spolu so školskými triedami robili osvetu a rozdávali nové letáčky ku Dňu Zeme - Ekotipy do domácnosti.

Veľmi pekne ďakujeme všetkým vedúcim infostánkov, všetkým triedam. Ich mená sú v poďakovaní na poslednej strane - Ďakujeme.

Ekovýchovné aktivity

Od februára sa ekovýchovné aktivity v plnej miere rozbehli na základných a stredných školách východoslovenského kraja.

Čo sa urobilo doteraz? Aktivity na tému odpady a čerpanie prírodných zdrojov – hry, menšie výskumy, exkurzie. Počas hodín sa žiaci dozvedeli viac o odpadoch, čo s nimi, ako zabrániť ich vzniku, ako vplyvajú na prírodu. Hrali sme sa na detektíva a sledovali sme, kto v dedine, v meste vyhadzuje odpady do potoka, snažili sme znížiť množstvo odpadu tým, že sme starým veciam dávali nový zmysel, keď ku nám zavítal Ekovláčik separáčik vytriedili sme odpad do vagoníkov. A čo sme sa dozvedeli? Napríklad to, že vegetariáni nie sú divné tvory a dokonca jedlo aj varia, že cena papiera neodráža jej skutočnú cenu čo za to platí príroda, že väčšinu nášho odpadu tvorí bioodpad a že tvorba odpadov priamo súvisí s našim životným štýlom. Boli sme na exkurzii vo firme KOSIT v Košiciach a aj na zbernom dvore v Prešove, kde sme videli, čo sa deje s košíckym a s prešovským odpadom, boli sme v lese ako aj na rašelinisku a dozvedeli sme sa zaujímavosti o mäsožravých rastlinách.

A ako sa rozbehli školské ekoprojekty? Niekde sa rozbehli praktické aktivity na zavedenie triedeného zberu na škole, na výrobu recyklovaného papiera, na predaj fair trade produktov v bufete, niekde sa stihlo vyrobiť krátke video dokumentujúce exkurziu očami študentov, niekde sa urobil letáčik o triedení odpadov, inde zase vznikli zatiaľ len nápady na školský projekt ako nápad stať sa ekoagentom alebo prerobiť triedu na ekotriedu.

Nové rozložiteľné Tesco tašky neriešia problém odpadov

Spoločnosť Tesco zverejnila v apríli informáciu, že začína používať plastové tašky, ktoré sa samé v prírode rozkladajú. Priatelia Zeme - SPZ upozorňujú, že to vôbec nerieši problém odpadov vznikajúcich z jednorazových tašiek. Práve naopak buduje v ľuďoch falošný pocit, že niečo robia pre prírodu.

Problém plastových tašiek je v tom, že ich je veľa a že sa používajú takmer výhradne jednorazovo. Znamená to, že ich ľudia po použití vyhadzujú a končia buď na skládkach alebo v spaľovniach. To je nezodpovedné plytvanie neobnoviteľných zdrojov surovín. Na Slovensku sa ročne spotrebuje až do 1 000 ton plastových tašiek.

Tesco uvádza, že sa nové tašky vo voľnej prírode rozložia v priebehu deviatich až dvanástich mesiacov. Do voľnej prírody však žiaden odpad nepatrí! Ani tašky z Tesca. Väčšinou skončia na skládkach odpadov alebo v spaľovni. Na skládkach je však kvôli nedostatku kyslíka a vody veľký problém s rozkladom. Akýkoľvek odpad sa na skládkach rozkladá oveľa dlhšie ako vo voľnej prírode. Aj nové tašky sa preto budú rozkladať pravdepodobne až niekoľko desaťročí.

Branislav Moňok z Priateľov Zeme - SPZ komentuje: „Vieme si predstaviť, že by obchodné reťazce namiesto plastových a biologicky rozložiteľných tašiek používali jednorazové certifikované kompostovateľné tašky (také, ktoré sa rozkladajú bezozvyšku do 90 dní). Tieto tašky by sa ďalej používali na zber kuchynských bioodpadov. Na to, aby toto opatrenie malo význam, by však mal byť v SR celoplošne zavedený zber biologických odpadov z domácností.“

Priatelia Zeme - SPZ ponúkajú pomoc občanom

Priatelia Zeme - SPZ v máji oficiálne spustili Centrum pomoci občanom, ktoré umožní pomáhať občanom efektívnejšie než doteraz.

Po celom Slovensku sa objavujú prípady, kde si investor a často aj miestni politici vyberajú lokalitu na svoje plány nie na základe odborných kritérií, ale podľa toho, v ktorej obci sa dá zámer najľahšie pretlačiť. Dôsledkom takéhoto „odborného“ prístupu sú napríklad prípady presadzovania skládok odpadov v lokalitách zosuvov pôdy alebo vysokej hladiny podzemných vôd, kde by reálne hrozila havária kontaminovala okolité prostredie toxickými látkami z odpadov, pričom náklady na riešenie havárie by znášali obec a občania. Dôsledkom „odborného“ prístupu sú tiež nekvalitne vypracované projekty spaľovní odpadov, ktoré potláčajú rozvoj triedenia a recyklácie odpadov, zvyšujú poplatky za odpad a majú negatívne dopady na zdravie ľudí.

Priatelia Zeme - SPZ preto zriadili Centrum pomoci občanom. Ponúkajú pomoc občanom, ktorí majú problém s negatívnym projektom v ich obci alebo meste. Tí väčšinou nemajú dostatočné odborné ani právne kapacity analyzovať takéto zábery a brániť svoje práva na zdravé životné prostredie. Centrum je spolufinancované z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho spoločenstva, Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

Víkendové akcie

V tomto roku sa uskutočnili tri víkendové akcie v dvoch lokalitách v Podbanskom v Tatrách a na lazoch v Zaježovej. Víkendové akcie boli venované rôznym témam a uskutočnili sa v mesiacoch v januári, v apríli a v máji.

Januárová víkendovka bola venovaná teambuildingovým aktivitám a budúcemu smerovaniu organizácie.

Víkendovka v apríli sa zameriavala na relax, diskutovalo sa aj o ekofilozofických témach, hrali sa rôzne ekohry.

Májová víkendovka na Zaježovej sa konala v duchu odpadárskych víkendoviek, okrem spoznávania alternatívneho životného štýlu na Zaježovej a užívania si krásy a tichého ducha prírody sme sa venovali hlavne osvete. Na tejto víkendovke sa zúčastnilo okolo 40 ľudí, medzi nimi takí, ktorí sú už našimi dlhoročnými dobrovoľníkmi, ale prišli aj noví, prevažne mladí ľudia, ktorí prejavili záujem o aktivity našej organizácie.

O podrobnostiach spôsobu života a o histórii ako aj súčasnosti vyvíjajúcej sa generácie novolazníkov, sme dostali formou pútavej prednášky ilustrovanej fotkami od jedného z novolazníkov.

Usporiadali sme odpadový workshop venovaný významu separácie odpadov, predchádzaniu vzniku odpadov a znižovaniu ich škodlivosti so zameraním na vedenie informačnej kampane. Bol rozdelený do 2 častí: teoretickej a praktickej. Prostredníctvom osvetových aktivít formou „osvetu od domu k domu“ sme informovali obyvateľov

Zaježovej o zavedení triedeného zberu v ich obci od 1. júna 2009. Rozdelením do skupín a do jednotlivých častí lazov Zaježovej sme sa vydali na cestu osvetu a spoznávania. Získali sme skúsenosti o tom ako komunikovať s ľuďmi a snažili sme sa poskytnúť všetky potrebné informácie, vysvetliť detaily pre nich čo najviac prijateľným spôsobom. Okrem osvetu sme išli aj na prednášku o bylinkách spojenú s predchádzkou, kde sme sa dozvedeli o ich liečivých účinkoch a ďalších zaujímavosti. O zábavu sa postarala aj lanovka, kde sa malí i veľkí mohli vyblázniť a odreagovať sa. Večer sme ukončili príjemnou diskusiou o skúsenostiach a dojmach s osvetou na lazoch a hudbou, spevom.

Ďakujeme všetkým, ktorí nám pomohli s osvetou na Zaježovej a aktívne podporili zdravšiu prírodu pre menej odpadov a toxických látok.

Víkendové akcie boli podporené donormi: DBU a Recyklačný fond.

Problémy čiernych skládok boli, sú a zrejme ešte dlho budú

Priatelia Zeme - SPZ spoločne so svojimi aktivistami priebežne monitorujú výskyt čiernych skládok po celom Slovensku a podávajú podnety na prešetrenie tohto stavu.

V máji sme odoslali ďalších desať podnetov na Obvodné úrady životného prostredia na základe hlásení našich členov a aktivistov. Od časti Obvodných úradov sme dostali odpovede, že sa celá vec začala prešetrovať, v troch prípadoch už boli vykonané prejednávania priamo v obciach, niektoré úrady však nevedia podľa popisu čierne skládky vôbec nájsť, hoci ich početnosť nie je malá. Výsledky šetrení sme zatiaľ nedostali.

Aj naďalej Vás prosíme o hlásenia čiernych skládok, ktoré nájdete vo svojom okolí. Pokiaľ je to možné, priložte aj fotodokumentáciu a nezapudnite na detailný popis miesta nálezu, prípadne záznam v digitálnej mape alebo Google Earth.

Prvé aktivity v projekte „Viac recyklácie, menej znečistenia“

Od februára tohto roku sme začali pracovať na prvých aktivitách projektu podporeného nadáciou Ekopolis s názvom „Viac recyklácie, menej znečistenia“.

Pracujeme na vytvorení odbornej štúdie, ktorá bude popisovať pozitívna a negatívna nakladania s odpadmi na Slovensku a zároveň popis možných riešení. Mapujeme čierne skládky odpadov, zhromažďujeme štatistické údaje o legálnom i nelegálnom nakladaní s odpadmi, porovnávame našu legislatívu o odpadoch s legislatívou v okolitých štátoch, stretávame sa s recyklátormi odpadov atď.

Priebežne sledujeme a pracujeme na tvorbe legislatívy o odpadoch a o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. V tomto období sú oba tieto zákony otvorené, a tak vznikol priestor pre aktívne vstupovanie do legislatívneho procesu z našej strany.

O výsledkoch našej práce sa včas dozviete.

Ochranári vyzývajú premiéra, aby riešil kontamináciu PCB

Občianske združenia Priatelia Zeme - SPZ, Greenpeace a Stop trojuholníku smrti zaslali v máji otvorený list adresovaný premiérovi Róbertovi Ficovi.

V liste premiéra vyzývajú, aby vláda podnikla konkrétne kroky na dekontamináciu východného regiónu Slovenska od tak nebezpečnej látky ako je PCB. Spoločne upozorňujú, že kontaminácia prostredia PCB látkami sa týka približne 250 000 občanov SR. Pozornosť, ktorú tomuto problému venuje štát je však minimálna. Odsúvaním problému dekontaminácie Zemplína sa problém len prehĺbuje, pretože kontaminácia je natoľko rozsiahla, že je len ťažko možné ju v krátkodobom horizonte úplne odstrániť.

Ministerstvo životného prostredia už dlhé roky ignoruje situáciu v okolí Chemka Strážske. Aj 25 rokov po zastavení výroby PCB v podniku, sa kontaminácia neznižuje. Slovensko je najviac kontaminovanou krajinou PCB na svete.

Vedecké štúdie dokazujú priamu súvislosť medzi expozíciou polychlórovanými bifenylmi a vznikom celého radu zdravotných následkov. Odborníci zistili u detí negatívne vplyvy na sluch, poškodenie zubnej skloviny a narušenie neurobehaviorálneho vývoja. U dospelých ide predovšetkým o poškodenie štítnej žľazy, diabetes mellitus a znaky poškodenia autoimunitných procesov. Najčastejšou cestou, ako sa PCB dostávajú do ľudského organizmu sú potraviny, najmä živočíšneho pôvodu s vysokým obsahom tuku.

Čo nového v projekte „Triedenie a recyklácia odpadu - súčasť nášho každodenného života“?

V našom projekte „Triedenie a recyklácia odpadu - súčasť nášho každodenného života“ podporom Recyklačným fondom sa naďalej snažíme ďalšími a ďalšími aktivitami presvedčiť pôvodcov odpadov o tom, že je ten pravý čas zaradiť triedenie odpadu skutočne do nášho každodenného života.

Čo sme stihli od februára 2009:

Na základných školách vo vybraných obciach z celého Slovenska sme spolu 114-timi prednáškami oslovili stovky žiakov. Venovali sme sa predovšetkým významu triedenia odpadov a znižovaniu ich tvorby a predchádzaniu vzniku odpadov.

Stretli sme sa i s obyvateľmi vybraných obcí na prednáškach pre verejnosť. Prednášky boli zamerané na vysvetlenie podstaty triedeného zberu v obci a riešeni nelegálnych spôsobov nakladania s odpadmi, predovšetkým spaľovaniu a vzniku čiernych skládok odpadov.

Na výstave PRO-EKO v Banskej Bystrici v dňoch 21. - 24. apríla 2009 sme prezentovali informačný stánok. O tejto akcii sa dozviete v samostatnej správe.

Zúčastnili sme sa akcie Deň detí s témou „Pomôžme Zemi...“ so zameraním na odpady, ktorú poriadala Základná škola Malinovského v Partizánskom. Pre deti sme pripravili výstavu o odpadoch, súťaže s témou odpadov a eko-hry, a eko-remeslá, kde si deti vyrábali veci z odpadov.

Rozbehli sme cyklus seminárov pre samosprávy s rovnomenným názvom. Program seminárov je zložený z príspevku Recyklačného fondu o súčasnom stave recyklácie na Slovensku, o tom, ako správne zaviesť a rozvíjať triedený zber a zberné dvory a z príkladov zo slovenskej ale i zahraničnej praxe.

Niektorí ľudia by o mne povedali, že som idealista...

Rozhovor s „neoficiálnym aktivistom roka 2008“ Priateľov Zeme - SPZ

1. ROZMÝŠLAL SOM AKO ŤA UVIEŠŤ, ALE NAJLEPŠIE SA MI ZDÁ, ŽE BY SI POVIEDAL NIEČO O SEBE. TAKŽE KTO JE JÁN VOZÁR?

Niektorí ľudia by o mne povedali, že som idealista, romantická duša, veľa sa vypytujem, veľa rozprávam a, že sa dokážem tešiť z mála. Skúsím teda porozprávať niečo viac konkrétne. Som rodený východniar - Košičan a celý doterajší život som prežil v metropole východného Slovenska. Popri základnej škole som navštevoval aj základnú umeleckú školu - výtvarný odbor a hudobný odbor. V rámci hudobnej som chodil 3 roky na zobcovú flautu a 4 roky na trúbku. Po základnej škole som ako fanúšik počítačov a internetu nastúpil na elektropriemyslovku v Košiciach. Myslel som si, že sa mi splní sen a domáce úlohy si budeme posielat' e-mailom. Ocitol som sa, ale v tvrdej realite matematiky, fyziky, elektrotechniky a domácich úloh v papierovom zošite. J Stal som sa tak súčasťou elektrického sveta, čo nedávno vyústilo do úspešného zvládnutia štátnej bakalárskej skúšky na Technickej univerzite v Košiciach v študijnom programe elektroenergetika. Popri základnej škole som hral súťažne šach. Čo v mojom CVčku nenájdete je, že píšem poviedky ak ma navštívi literárna múza a rád chodím do lesa a obdivujem krásu prírody. Podvečer si rád pozriem západ slnka a v noci sledujem nebo posiate hviezdami. Moje obľúbené pohorie je Veľká Fatra, kde sa rád prechádzam s priateľmi. Na cesty si často beriem moju vernú priateľku knihu.

2. V DNEŠNEJ DOBE STÁLE NIE JE ÚPLNE BEŽNÉ, ABY ĽUDIA POMÁHALI ZADARMO NEJAKEJ ORGANIZÁCII. PREČO SI SA TY ROZHODOL POMÁHAŤ?

Nikdy mi nebolo ľahostajné, čo sa okolo mňa deje a nechcel som sa stať súčasťou mlčiacej väčšiny. Od základnej školy som sa zaujímal o dianie okolo mňa. Angažoval som sa v žiacom parlamente a viedol diskusie s riaditeľkou. Na elektropriemyslovke som bol redaktorom študentskom časopise. Keď som mal 16 rokov dostal som svoj prvý počítač a pripojenie k internetu. Internet na Slovensku bol vtedy v plienkach a vôbec sa nerozvíjal. Stal som sa členom OZ Internet pre všetkých. Snažili sme sa, aby každý človek mal internet za prijateľnú cenu a aby sa internet dostal na úrady a do škôl. Po ukončení činnosti združenia som zakotvil u Priateľov Zeme - SPZ. Od tých čias sa pohybujem v prostredí zelených NGOčiek.

3. PREČO PRÁVE PRIATELIA ZEME - SPZ? PREČO POMÁHAŠ ORGANIZÁCIU, ČO CHRÁNI PRÍRODU A NIE NEJAKEJ ORGANIZÁCIU VENUJÚCEJ SA NAPR. DEŤOM NA DETSKÝCH ODDeleniach V NEMOCNICIACH ALEBO TELESNE HANDIKÉPOVANÝM?

Pred tým ako som sa stretol s Priateľmi Zeme som viedol normálny život ako väčšina mojich rovesníkov. Hral som futbal pred domom. Pozeral som všetky seriály, telenovely a filmy v televízii. Po tom, čo sa súčasťou mojej izby stal počítač a internet som bol každý večer od 22.00 súčasťou slovenskej internetovej komunity. Veľmi rád som hral hry na PC, čítal komiksy a vždy som chcel pod stromček dostať nejakú encyklopédiu. Túžil som mať veľké a rýchle auto a v budúcnosti si nájsť dobrú prácu, kde by som veľa zarábala. Takže žiadne prechádzky v lese, ktoré by prerástli do ekologického aktivizmu.:-) U mňa to bol taký zlom. Objavenie niečoho v, čom som videl väčší zmysel ako v doterajšom putovaní životom. Možno to bola náhoda, zásah Boha, Alaha, osudu alebo ako ja vravím konanie vyššej entity. Raz som šiel po Hlavnej ulici v Košiciach a míňal som infostánok Spoločnosti priateľov Zeme. Prihovoril sa mi aktivista SPZ, či neprispem na ochranu životného prostredia. Ja od prírody zvedavý ako rádio som sa začal pýtať. Čomu sa konkrétne venujete, čo dosiahli a aký je ich cieľ.

V januári 2001 som začal najprv e-mailom komunikovať s Pinkou a potom som sa rozhodol navštíviť spzťákov. Vtedy ešte boli na Krivej ulici. S neznámom predo mnou a malou dušičkou vo mne som sa vydal hľadať kanceláriu SPZ. Najprv ma zmiatol letáček, kde bola ešte stará adresa na Alejovej ulici, ale nakoniec som ich našiel. Zazvonil som pri rodinnom dome a vyšiel dlhovýlasý pán s bradou. Piatok (Branislav Moňok) ma teda ako prvý privítal a zaviedol dnu. Práve prebiehalo sťahovanie na Alžbetinu ulicu a tak bol všade fimo. Počas mojej prvej návštevy som sa dozvedel ako sa stať členom SPZ, že členstvo je neformálne, a že každý rok sa usporadúva Ekotábor. Dovtedy som si myslel, že ochrane životného prostredia sa venujú ľudia na dôchodku, ktorí majú kopec voľného času. Zistil som, však, že o ochranu prírody sa snažia mladí ľudia plný elánu a zanietenia.

Rodičia ma v lete autom odviezli do Turni nad Bodvou na môj prvý SPZ ekotábor. Spoznal som tam veľa super ľudí a medzi

prvými aktivistku Moniku Bortákovú. Zaľúbil som sa tam aj do jednej baby. Od tých čias sa zmenil môj život a začala sa jeho nová kapitola.

4. NA KTORÉ AKTIVITY SPZ SI SPOMÍNAŠ NAJRADŠEJ?

Ja som sa stále tešil na ľudí v kancelárii Priateľov Zeme, kde som sa cítil a cítim dobre. Najradšej som mal také komunitné akcie. J Na pomoc ako vypisovanie adries, napĺňanie obálok a ich lepenie spomínam najradšej. Bola to jednoduchá práca a tak som mal čas pokecať s inými aktivistami a tak ich spoznať. V kancelárii som bol skoro každý deň po škole. Rád spomínam aj na maľovanie transparentov, kde bolo vždy veľa zábavy.

Zúčastnil som sa aj kompostovacích víkendovkách, kde sme robili kompostoviská, ktoré sa následne darovali ľuďom. Tieto víkendovky boli obyčajne spojené s výletom do lesa. Niekedy sme prespali do nasledujúceho dňa pod šírím nebom. Zvláštne miesto u mňa má pomoc na infostánkoch. Človek spoznáva veľmi veľa ľudí. Zlepšuje si svoje komunikačné schopnosti. Ja som mal stále šťastie, že som stretol väčšinou veľmi milých ľudí nabitých pozitívnou energiou, ktorí mi obyčajným úsmevom na tvári zlepšili celý deň. Dostal som sa teda tam, kde som začínal.

5. ZAUJÍMALO BY MA, AKO TA TÁTO PRÁCA OVPLYVNILA. KEĎ POROVNÁŠ JÁNA VOZÁRA PRED TÝM AKO SPOZNAL PRIATEĽOV ZEME - SPZ A TERAZ, VIDÍŠ V TOM ROZDIEL?

Myslím, že asi v pohľade na dnešný konzumný spôsob života. Pred tým ako som spoznal Priateľov Zeme som považoval nákup v hypermarkete ako veľmi dobre strávený čas. Rád som nakupoval nové veci, dal si poradiť reklamou a snažil som sa mať vždy to, čo je „in“. U Priateľov Zeme som sa dozvedel aj o druhej strane mince. O neustálom zvyšovaní produkcie odpadov a ich dôsledkov na životné prostredie. Bol som prekvapený, čo všetko sa skrýva za nízkou cenou, ktorú platím za výrobky z Ázie. Keď som prvý raz prišiel na odpadovú víkendovku, ktorá sa pravidelne konala na lazoch Zaježová pri Zvolene dostal som aj do Recyklačného strediska. Po prvý raz som videl, kde končia veci, čo vyhodím do kontajnera pred domom.

POKRAČOVANIE ROZHOVORU NA NASLEDUJÚCEJ STRANE -->

Certifikovaná ekologická drogéria
Umývanie - Pranie - Upratovanie
... pre človeka a prírodu

www.sonett-info.sk

Pochopil som, že odpadov sa vyhodením teda len tak nezbavím, ale len sa presunú na iné miesta ďaleko od mňa. Počas akcii a ekotáb-
rov SPZ mi zachutila vegetariánska kuchyňa. V diskusiach pri ohni
s novým priateľmi a na prednáškach som sa dozvedel veľa o tomto
spôsobе stravovania. Nakoniec po dlhom premýšľaní sa zo mňa
stal vegetarián, aby som jedol zdravšiu, zdravotne bezpečnejšiu a
chutnú stravu.

6. KTORÉ EKOLOGICKÉ PROBLÉMY VNÍMAŠ AKO NAJVÁŽNEJŠIE NA SVETE (PRÍP. NA SLOVENSKU)?

Slovensko nie je ostrovom a tak ako súčasná finančná kríza aj
najvážnejšie ekologické problémy sa dostali aj na Slovensko.
Pritom finančná kríza aj ekologické problémy spolu súvisia. To,
čo ich spája je konzumný spôsob života. Ľudia sa pri kúpe riadia
všetkým možným, ale hlavne nie tým, či to, čo kupujú skutočne
potrebujú. Väčšina ľudí si myslí, že vysýpaním koša do kontaj-
nera sa zbavili problému - odpadov. A ak už odpad vznikne tak
vysýpaním do kontajnera to pre väčšinu ľudí končí a pri tom
stačí tak málo.

Parafrázujem Piatka, ktorý raz povedal, že ľudia si triedia po-
nožky, tričká, šaty, ale triediť odpad nie a nie. Pritom podľa mňa
vlastnenie viac vecí nerobí ľudí šťastnejšími. Naopak! Kupova-
ním si niektorí snažia kompenzovať niečo iné, čo im v živote
chýba.

Mnohí vkladajú nádeje do vedy a výskumu, ktoré za nich vyrie-
šia veľké ekologické problémy. Nové technológie podľa mojej
mienky nevyriešia príčinu ekologických problémov a jediným
systémovým riešením je dobrovoľná skromnosť. Nie skromnosť,
kde ľudia trpia, že nemajú to, čo majú susedia alebo. Kde ľu-
ďom chýba to, čo je v reklame. Skromnosť, kde človek pochopí,
že je lepšie plnohodnotne byť ako mať.

7. POĎME TROCHU FILOZOFOVAŤ. MYSLÍŠ, ŽE ŽIJEŠ TRVALOUDRŽA- TELNÝ ŽIVOT?

Určite nie. Už len tým, že žijem celý môj doterajší život v meste
je môj život trvalo neudržateľný. Tým, že som stretol Priateľov
Zeme sa môj život pohol smerom ku trvalej udržateľnosti. Spo-
znávam aj odvrátenú stranu môjho spôsobu života a snažím sa
ho zmeniť. Ak sa porovnam s niektorými ľuďmi tak žijem dosť
nekonzumno, ale ak mojím zrkadlom sú ľudia zo SPZ tak mám
v niektorých oblastiach k trvalej udržateľnosti ešte veľmi ďaleko

a niekedy sa od nej dokonca vzdialujem. Z podstaty je ľudský
rozvoj podľa mňa trvalo neudržateľný, ale je nutné sa pre za-
chovanie ľudstva k trvalej udržateľnosti, čo najviac priblížiť.

8. AKO SA DÍVAŠ NA SÚČASNÚ SPOLOČNOSŤ?

Dnešná spoločnosť žije na dlh, ktorý budú musieť splácať bu-
dúce generácie. Ľudstvo sa správa ako by po nich mala prísť
potopa. Mali by sme myslieť na našich potomkov. Na to aký svet
a akú budúcnosť im zanecháme.

9. TROCHU SA POCHVÁL. V ČOM BY SI PODĽA TEBA MOHOL BYŤ PRÍ- KLADOM OSTATNÝM?

Na začiatku strednej školy, keď som prišiel do SPZ som mal
obrovský hlad po informáciách a veľa som sa vypytoval. Skoro
každá moja návšteva v sídle SPZ bola spojená s kopou otázok
a diskusiou s Piatkom. Po čase mi prischla aj prezývka „Muž
1000 a 1 otázky“. Považujem za dôležité sa pýtať na veci, kto-
rým človek nerozumie a mať viac zdrojov informácií. Nikdy sa
netreba uspokojiť s jedným zdrojom informácií, ale hľadať aj iné
pohľady. Pýtať sa rôznych ľudí na informácie.

10. AKO VIDÍŠ SPZ V BUDÚCNOSTI?

Srdcom každej mimovládnej organizácie a teda aj Priateľov
Zeme - SPZ sú ľudia, čo ju tvoria. Moja vízia SPZ je v rozvoji
členskej základne. Zapájať členov čo najviac do aktivít Priateľov
Zeme - SPZ, dávať im čiastočnú zodpovednosť za úlohy, ale aj
pomáhať im a vysvetľovať.

Odpady ako dôsledok konzumu tu budú vždy a SPZ sa im venu-
je koncepčne na odbornej úrovni. Ja si myslím, že je dôležité sa
snažiť o to aby si ľudia uvedomili, že zodpovedný za svoj odpad
je každý sám za seba. Okrem pripomienkovania, či už európ-
skej alebo slovenskej legislatívy, vypracovávanie odborných
štúdií a inej odbornej práce je podľa mňa dôležité sa venovať aj
praxi a ukazovať ľuďom praktickú ekológiu a nakladanie s od-
padmi. Jeden človek, ktorý má v oblasti odpadov otvorené oči
a namotá iných je lepší ako hociaký zákon, ktorý sa dá kedy-
koľvek zmeniť. Myslenie ľudí sa mení veľmi ťažko, ale je trvá-
nejšie. Ľudia vnímajú najviac to, čo sa stane pri ich dome. Podľa
mojej mienky pri poukazovaní a riešení problémov na lokálnej
úrovni je najväčšia šanca zmeniť postoj ľudí.

V budúcnosti s rozvojom jadrovej energetiky bude musieť riešiť
Slovensko jeden z najnebezpečnejších odpadov a to je jadrový
odpad. Stále sú tu však nezodpovedané otázky kde tento odpad
na Slovensku ukladať, prípadne, kde ho vyvážať. Je to jedná
z oblastí, kde by mohla SPZ zanechať kus práce.

11. MÔŽEŠ POVEDAŤ JEDNU PRE TEBA DÔLEŽITÚ MYŠLIENKU NA ZÁVER?

„Ak človek urobí poriadok vo svojom vnútri prestane znečisťovať
životné prostredie.“

MGR ART. ANTON ČAKURDA: OBAL NA ČAJOVÉ SVIEČKY, ŠKOLSKÁ PRÁCA, FU TU KOŠICE

Urob si doma recyklovaný papier

Z použitého papiera sa dá malou úpravou vyrobiť nový papier, ktorý môžeme znovu využiť napríklad na výrobu ozdobného farebného papiera, pohľadníc alebo zápisníkov...

My sme sa pokúšali takýto recyklovaný papier vyrábať na stretnutiach v rámci ekovýchovných aktivít (v rámci projektov Príma-Klíma-Životný štýl a Viac recyklácie, menej znečistenia). Aj vy si to môžete vyskúšať s nasledovným postupom:

Vybieraný použitý papier roztrháme na malé kúsočky. Malé množstvo papierikov zmiešame v mixéri s trochou vody. Po krátkom mixovaní opäť pridáme papier a vodu. To sa opakuje, až kým sa mixér postupne nezaplní mazľavou zmixovanou hmotou.

Túto hmotu vložíme do väčšej nádoby, v našom prípade to bolo vedro, a tam ju zmiešame so škrobom, samozrejme tým ekologickým. Od množstva škrobu potom závisí tvrdosť vyrobeného papiera. (Keďže sme sa nikde nedopátrali, v akom pomere majú byť jednotlivé zložky, všetko sme merali „od oka“).

Vznikne príjemne voňajúca riedka hmota, ktorú môžeme nanášať na špeciálnu sieťku v požadovanom tvare a hrúbke. (Špeciálnou sieťkou je v skutočnosti obyčajná sieťka na okno proti hmyzu. My sme si ju nastrihali na menšie kúsky, tak do ruky, podľa toho, čo sme chceli vyrobiť. K sieťkam si môžeme urobiť aj rámeček z drevených líšt a sieťky pripevníme medzi ne).

Snažíme sa odstrániť prebytočnú vodu pomocou špongie a valčekom na cesto môžeme vyrovnávať povrch.

Papier môžeme ozdobiť podľa vlastnej fantázie napríklad temperovými farbami, prírodnými farbivom ako je cvikla, korenie kurkuma alebo suchými rastlinkami, atď. Tieto farbivá môžeme pridať buď do mixéra, alebo ich môžeme nanášať až na placky na sieťke. Hotové dielo, pravdaže aj so sieťkou, bez nej to totiž nejde, uložíme na suché miesto a necháme uschnúť od prebytočnej vody.

Kým sa z neho stane ozajstný papier, potrvá mu to aspoň jeden deň. Napokon výtvar prežehlíme, ostriháme, ak máme dobrú náladu, prízdobíme aj korálkami a obdivujeme. Aj po vyžehlení na ňom ostane pekná štruktúra sieťky proti muchám.

Pri takejto tvorivej činnosti si oddýchnete, zabavíte sa a možno potešíte aj niekoho, koho obdarujete svojím výrobkom.

Ludka Hajdučinová a Soňa Grestyová,
Evanjelické kolegiálne gymnázium v Prešove

Vyhodnotenie Ekokvízu

Na Ekokvíz úplne správne odpovedali 3 Priatelia Zeme.

Najkrajšie a najpoučnejšie :) odpovedal Marián Ontkoc z Humenného, ktorý dostal prípravok na riad Sonett.

Zubné pasty od prírodnej kozmetiky Weleda dostali Katka Oravcová z Prešova a Mária Bestenreinerová z Bratislavy. Blahoželáme.

V našej obci chcú postaviť spaľovňu odpadov. Má byť len 300 metrov od posledných domov. Vraj má v tom prsty aj starosta, poslanci to už odsúhlasili bez toho, aby o tom občania niečo vedeli. Čo máme robiť? My spaľovňu nechceme!

Spaľovne či skládky, ale aj husto dymiace závody sú obávaným strašiakom ľudí. Nikto ich vo svojom okolí nechce. No každý odpad produkuje a väčšinou sa o jeho osud zaujíma až vtedy, ak má skončiť v jeho obec či blízkom okolí. Obava je opodstatnená vzhľadom na množstvo toxických látok, ktoré takéto zariadenia produkujú či už v plynnom skupenstve v podobe emisií, alebo znečistené odpadové vody, či novo vznikajúce tuhé odpady, ktoré je potrebné niekde odviezť.

A ako v tomto prípade postupovať?

V prvom rade je potrebné dostatočne si overiť fakty. Informácie typu „jedna pani povedala“ „v tom má prsty starosta“ alebo nemusí byť pravdivé. Bez overenia informácií sa môže stať, že vyplytváte energiu na nevhodné riešenie problému. Častokrát si napr. ľudia zamieňajú pojem spaľovňa s iným typom zariadenia s odlišnou technológiou, a pritom tieto zariadenia môžu mať rozdielny ekologický dopad.

Dôležité sú tieto kroky:

Všetko je treba dokladovať písomne. Základom celej Vašej činnosti proti negatívnemu projektu je písomná komunikácia s úradmi. Všetko je nutné mať na papieri. Iba tak možno podľa potreby do celého diania zapojiť aj právnik. Vo veľa procesoch bohužiaľ nevyhráva právo na zdravé životné prostredie a nesúhlas občanov ale len procesná chyba.

Podľa zákona 211/2000 Zb. o slobodnom prístupe k informáciám si vyžiadať oficiálne stanovisko Obecného úradu k zámeru.

Skontrolujte úradnú nástenku obce, či sa tam nenachádza oznámenie o začatí procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie (tzv. EIA). Ak áno, vyžiadať si na Obecnom úrade kópiu zámeru vrátane príloh. Môžete to dostať elektronicky alebo ako fotokópiu (v tom prípade ale rátať s nákladmi na kopírovanie min. 100 strán). Oznámenie o zámere býva zverejnené aj na internete na stránke <http://eia.enviroportal.sk/zoznam>. Zámer si preštudujte, skontrolujte, či fakty sedia a podajte pripomienky, vyjadrite nesúhlas. Pripomienky je treba doručiť na MŽP do 21 dní od zverejnenia zámeru dotknutou obcou. Je dobré do týchto aktivít zapojiť aj právnik, ktorý skontroluje právne náležitosti. (Odporúčam tiež preštudovať si zákon 24/2006 Zb., ktorý sa týka procesu EIA, aby ste vedeli čo všetko má zámer obsahovať a kto môže podávať pripomienky, aký je celý postup, aké kroky nasledujú po pripomienkovaní zámeru.)

Pokiaľ nenájdete na úradnej nástenke žiadne informácie, spýtajte sa podľa zákona 211/2000 Zb. obce či dostala nejaké oznámenie k zámeru, spýtajte sa pre istotu aj Ministerstva životného prostredia, či bolo začaté konanie v takej veci a informujte sa tiež na príslušnom Obvodnom úrade životného prostredia a Inšpektoráte životného prostredia.

Ak sa to dá, zorganizujte petíciu, ktorú odovzdáte starostovi. Zúčastnite sa zasadnutia obecného zastupiteľstva a pýtajte sa sa prečo...?

V prípade potreby nás môžete kontaktovať. Cez naše Centrum pomoci občanom Vám vieme podať odbornú pomoc či už so samotným pripomienkovaním technológie alebo poradiť čo a ako ďalej, koho osloviť. Naša pomoc si však vyžaduje aktívnu spoluprácu s dotknutými občanmi, ktorí nám budú vedieť získať potrebné informácie a dokumenty.

Priateľov Zeme - SPZ finančne podporili:

PROJEKT „VIAC RECYKLÁCIE, MENEJ ZNEČISTENIA“ JE SPOLUFINANCOVANÝ Z FINANČNÉHO MECHANIZMU EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO SPOLOČENSTVA, NÓRSKEHO FINANČNÉHO MECHANIZMU A ŠTÁTNEHO ROZPOČTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

PROJEKT „TRIEDENIE A RECYKLÁCIA ODPADU - SÚČASŤ NÁŠHO KAŽDODENNÉHO ŽIVOTA“ FINANČNE PODPORIL RECYKLAČNÝ FOND.

PROJEKT „PRIMA-KLÍMA-ŽIVOTNÝ ŠTÝL“ JE SPOLUFINANCOVANÝ Z FINANČNÉHO MECHANIZMU EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO SPOLOČENSTVA, NÓRSKEHO FINANČNÉHO MECHANIZMU, ŠTÁTNEHO ROZPOČTU SR A DBU.

Mediálni partneri:

Pri realizácii aktivít Priateľov Zeme - SPZ pomohli:

Mišo Činčár, Marek Prypoň, Monika Bortáková, Timea Kolárska, Ján Vozár, Renáta Mišová, Maja Potočňáková, Terka Potočňáková, Jonathan Gresty, Kaja Macejková, Evka Mazárová, Pali Stranovský, Dominika Vachanová, Katka Kemeníková, Marián Ontkoc, Alis Bajúsová, Juraj Florek, Marián Nevolný, Marcelka Diškancová, Ondrej Pačay, Lucia Šepitková, Sára Lisá, Veronika Ferencová, Maťo Jakuš, Barbora zo Sniny, Gymnázium Šrobárova Košice, Gymnázium Poštová Košice, Evanjelické lýceum Bratislava, Gymnázium Tajovského Banská Bystrica, Súkromná stredná škola Animus Nitra, Gymnázium Jána Chalupku Brezno, Evanjelické kolegiálne gymnázium Prešov, Gymnázium Sv. Mikuláša Prešov

Ďakujeme Vám